

Wyrok z dnia 29 listopada 2000 r.

I PKN 118/00

Przepis § 26 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych (Dz.U. Nr 103, poz. 472 ze zm.) nie stanowi przeszkody do ustalenia w drodze porozumienia stron innych, nawet mniej korzystnych dla pracownika warunków związanych z podnoszeniem przez niego kwalifikacji zawodowych.

Przewodniczący SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca), Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Walerian Sanetra.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2000 r. sprawy z powództwa Witolda K. przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zespołowi Zakładów Opieki Zdrowotnej w S.W. i Skarbowi Państwa – Wojewodzie P. w R. o zasądzenie należności z tytułu delegacji służbowych, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnobrzegu z dnia 24 listopada 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Stalowej Woli wyrokiem z dnia 24 czerwca 1999 r. oddalił powództwo Witolda K. przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zespołowi Zakładów Opieki Zdrowotnej w S.W. oraz Skarbowi Państwa - Wojewodzie P. w R. o zapłatę należności z tytułu podróży służbowych. Ustalił, że powód, zatrudniony w pozwanym Zespole od 15 grudnia 1981 r. w charakterze lekarza, a od 15 grudnia 1982 r. na stanowisku asystenta w oddziale chirurgii ogólnej w Szpitalu Miejskim w S.W., uzyskał dnia 29 stycznia 1992 r. zgodę Lekarza Wojewódzkiego w T. na rozpoczęcie specjalizacji II stopnia w zakresie urologii. Specjalizację tę miał ukończyć do dnia 29 stycznia 1995 r. W dniu 25 stycznia 1995 r. powód uzyskał poparcie kie-

rownika specjalizacji w sprawie przedłużenia stażu specjalizacyjnego na okres dalszych 36 miesięcy. Ze względu na trudną sytuację finansową, pismem z dnia 28 czerwca 1995 r. pracodawca ustalił zasady zwrotu lekarzom kosztów w przypadku ich wyjazdu na kurs wymagany do I i II stopnia specjalizacji. Uwzględniając opinię S. Koła Delegatów OIL w L., pracodawca ustalił, że delegacja i zwrot kosztów przejazdu będzie przysługiwać w razie wyjazdu na kurs wymagany do I lub II stopnia specjalizacji oraz podspecjalizacji organizowanych przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego i Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Kadr Medycznych. Delegacja i zwrot kosztów przejazdu będzie przysługiwać również w wypadku szkolenia indywidualnego wymaganego do I lub II stopnia specjalizacji oraz podspecjalizacji. W razie szkolenia trwającego dłużej niż miesiąc, zwrot kosztów przejazdu przysługiwałby raz na dwa tygodnie. Jednocześnie pracodawca nie będzie pokrywał kosztów wyżywienia i zakwaterowania w czasie kursu. Wyjazdy na kursy nie wymagane do specjalizacji oraz wyjazdy na różnego rodzaju zebrania naukowe i zjazdy mogą się odbywać w ramach delegacji, ale pod warunkiem rezygnacji lekarza z należności pieniężnych wiążących się z delegacją. Stosownie do powyższych ustaleń, za czas od 1 kwietnia 1995 r. do 1 stycznia 1998 r. powód, tak jak i inni lekarze, otrzymał tylko zwrot kosztów przejazdu. Powód, podobnie jak i inni pracownicy wyjeżdżający na kurs specjalizacyjny, był poinformowany o tym, że nie otrzyma zwrotu kosztów wyżywienia i zakwaterowania. Zgadzał się na to i każdorazowo podpisywał oświadczenie umieszczone na druku „polecenie wyjazdu służbowego”, że wyjazd odbywa się „bez zwrotu kosztów wyżywienia i zakwaterowania”. W taki sam sposób byli traktowani inni lekarze. Przy zastosowaniu przytoczonych zasad powód w okresie spornym otrzymał tytułem zwrotu kosztów przejazdu kwotę 935,50 zł, natomiast według jego wyliczeń powinien otrzymać kwotę 4.453,24 zł, a wskutek ich waloryzacji – kwotę 8.759,19 zł.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Rejonowy uznał, że sporne wyjazdy nie były wyjazdami służbowymi, uprawniającymi powoda do zwrotu kosztów wyżywienia i zakwaterowania. Zresztą, rozliczając je, powód nie otrzymywał tych świadczeń i nie żądał ich. Zdaniem Sądu Rejonowego, okoliczność ta dodatkowo uzasadnia przekonanie, że do ustalenia opisanych wyżej warunków doszło w drodze przyjęcia przez lekarzy oferty pracodawcy. Ustalone w ten sposób warunki były też zgodne z przepisami regulującymi sprawę podnoszenia kwalifikacji przez lekarzy. W myśl bowiem § 24 zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 1 lutego 1983 r. w sprawie specjalizacji lekarzy, lekarzy dentyków, magistrów farmacji oraz innych pracow-

ników z wyższym wykształceniem zatrudnionych w służbie zdrowia i opiece społecznej, lekarzowi odbywającemu specjalizację przysługuje zwrot kosztów jak za delegację służbową jedynie w przypadku wyjazdu na egzamin końcowy. Zarządzenie to nie regulowało zaś sprawy kosztów wyjazdu na szkolenie w ramach urlopu szkoleniowego. Natomiast § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych stanowi, że podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego w formach szkolnych i pozaszkolnych może być realizowane na podstawie skierowania zakładu pracy lub bez takiego skierowania. Z kolei z § 9 ust. 1 pkt 1 tego rozporządzenia wynika, że pracownikowi podnoszącemu kwalifikacje w formach pozaszkolnych, na podstawie skierowania zakładu pracy, przysługuje zwrot kosztów, w tym kosztów zakwaterowania, wyżywienia i przejazdu, o ile umowa zawarta między pracownikiem a zakładem pracy nie stanowi inaczej. Ponieważ w przedmiotowej sprawie doszło między stronami do zawarcia umowy ustalającej, że powodowi nie będzie przysługiwać zwrot kosztów zakwaterowania i wyżywienia, a jedynie zwrot kosztów podróży, jego pretensje dochodzone pozwem okazały się bezzasadne.

Sąd Rejonowy badał również sprawę w aspekcie, czy zgoda powoda na warunki rozliczania kosztów wyjazdów ustalona przez pracodawcę była wyrażona pod wpływem groźby i czy wobec tego uchylenie się powoda od skutków oświadczenia woli mogło być skuteczne czy też nie. W tej kwestii Sąd pierwszej instancji uznał, że powód nie wykazał przesłanek ustawowych groźby określonych w art. 87 KC, tj. bezprawności, powagi groźby oraz normalnego związku przyczynowego między groźbą a złożeniem oświadczenia woli określonej treści. Z tego więc względu ta podstawa – zdaniem Sądu Rejonowego - okazała się też nieskuteczna.

Od powyższego wyroku złożył powód apelację, którą oddalił Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 24 listopada 1999 r.

Sąd drugiej instancji uznał, że wyrok Sądu Rejonowego nie naruszył art. 128 KP w związku z § 6 ust. 1 pkt 1 zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 1 lutego 1983 r. w sprawie specjalizacji lekarzy, lekarzy dentystów, magistrów farmacji oraz innych pracowników z wyższym wykształceniem zatrudnionych w służbie zdrowia i opiece społecznej wskutek przyjęcia, że mają zastosowanie w sprawie przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki

Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych. Przepis art. 128 KP, jako dotyczący rozliczania czasu pracy, pozostaje bowiem bez związku z roszczeniem powoda, a gdy chodzi o zarządzenie z dnia 1 lutego 1983 r., to tylko jeden jego przepis mógłby mieć związek ze sprawą, mianowicie § 24 przewidujący zwrot kosztów podróży na egzamin końcowy według zasad obowiązujących przy rozliczaniu delegacji służbowych. Poza tym zarządzenie to nie reguluje sprawy rozliczania kosztów przejazdu i pobytu lekarza poza miejscem stałej pracy i zamieszkania w okresie stażu specjalizacyjnego. Przewiduje natomiast w § 6 ust. 1 pkt 1, że staż specjalizacyjny może się odbywać na zasadzie zatrudnienia stażowego albo jako oddelegowanie okresowe za zgodą lekarza wojewódzkiego. Gdy chodzi o powoda, to w 1992 r. uzyskał zgodę na odbywanie specjalizacji z urologii poza miejscem stałego zatrudnienia na zasadzie oddelegowania, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. W związku z tym w latach 1992-94 pracodawca wystawiał powodowi (i innym lekarzom odbywającym staże specjalizacyjne) druki „polecenie wyjazdu służbowego” i rozliczał koszty przejazdu oraz pobytu na takich zasadach jak delegacje służbowe. Umożliwiały to warunki finansowe pracodawcy. W 1993 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, którego § 9 ust. 1 przewiduje możliwość zawarcia między pracownikiem podnoszącym kwalifikacje a pracodawcą umowy w sprawie warunków pokrywania kosztów zakwaterowania, wyżywienia i przejazdów na staż specjalizacyjny.

Sąd Okręgowy uznał jako zasadne ustalenie Sądu Rejonowego, zgodnie z którym pracodawca – na podstawie tego właśnie przepisu oraz ze względu na swoją trudną sytuację finansową - przedstawił lekarzom odbywającym staż specjalizacyjny ustną ofertę zmiany zasad rozliczania kosztów przejazdów i pobytu w miejscach odbywania stażu, a oni tę ofertę przyjęli. Następnie tak ustalone zasady „oddelegowywania” lekarzy na staże specjalizacyjne zawarł w piśmie L.dz. ZOZ [...] z dnia 28 czerwca 1995 r. Z tej też przyczyny powód otrzymywał w okresie spornym tylko zwrot kosztów przejazdów na zajęcia związane z odbywaniem specjalizacji. Poza tym Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego co do tego, że postępowanie dowodowe nie wykazało podstaw do uchylenia się powoda od skutków wyrażenia zgody na warunki zaproponowane przez pracodawcę, dotyczące zwrotu kosztów po-

noszonych przez powoda w związku z wyjazdami na zajęcia specjalizacyjne. Propozycja pracodawcy nie była bowiem sprzeczna z prawem ani nie nastąpiła w warunkach określonych w art. 87 KC.

W kasacji od wyroku Sądu Okręgowego opartej na zarzucie naruszenia prawa materialnego powód wskazał, iż Sąd Okręgowy, ustalając, że stosowane do 1995 r. przez pracodawcę wobec lekarzy odbywających specjalizację zasady zwrotu kosztów przejazdów, wyżywienia i zakwaterowania, oparte na zasadach obowiązujących przy podróżach służbowych, były rezultatem przyjętej praktyki, a nie obowiązującego stanu prawnego, pominął przepisy: § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 1 ust. 2 pkt 1 uchwały nr 263 Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1982 r. w sprawie podnoszenia kwalifikacji pracowników uspołecznionych zakładów pracy oraz świadczeń przysługujących tym pracownikom (M.P. z 1983 r. Nr 1, poz. 6 ze zm.) oraz § 9 ust. 1 pkt 1 w związku z § 1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych (Dz.U. Nr 103, poz. 472). Z przepisów tych wynika zaś, że postanowienia uchwały nr 263 Rady Ministrów nie miały zastosowania do pracowników objętych specjalistycznym szkoleniem medycznym „w zakresie unormowanym odrębnie”, a wobec tego że obowiązujące w okresie spornym zarządzenie z dnia 23 grudnia 1982 r. nie regulowało zwrotu kosztów związanych z odbywaniem specjalizacji, z wyjątkiem kosztów przejazdu na egzamin, to tym samym „§ 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 12 października 1993 r. potwierdził prawo powoda do zwrotu pełnych kosztów”. Skarżący podkreślił, że nie było na piśmie umowy określającej warunki odbywania specjalizacji, i nie miał też dowodów potwierdzających zawarcie ustnej umowy, zaś składanie przez niego po dniu 28 czerwca 1995 r. rozliczenia ograniczonego do zwrotu kosztów przejazdu, było podyktowane chęcią uzyskania chociaż części zwrotu kosztów. Ponadto – zdaniem skarżącego – Sąd Okręgowy naruszył § 26 wymienionego wyżej rozporządzenia z dnia 12 października 1993 r. w związku z art. 18 § 1 KP wskutek przyjęcia, że w 1995 r. strony zawarły ważną umowę per facta concludentia, ograniczającą uprawnienia powoda do zwrotu kosztów odbywania specjalizacji.

W konkluzji powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ocena zarzutów przytoczonych w kasacji mogła być dokonana jedynie w granicach ustalonego w sprawie stanu faktycznego, gdyż według art. 393¹¹ KPC Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji, tj. w granicach wytyczonych zawartymi w niej zarzutami naruszenia prawa materialnego i prawa procesowego oraz wnioskami określającymi zakres zaskarżenia. Gdy chodzi o kasację powoda, to skarżący nie zawarł w niej zarzutu naruszenia przepisów postępowania, co sprawia, że Sąd Najwyższy był związany ustaleniami faktycznymi przyjętymi w zaskarżonym wyroku. Wynikają zaś z nich następujące konsekwencje.

Powód uzyskał zgodę na staż specjalizacyjny II stopnia z urologii w dniu 29 stycznia 1992 r. Obowiązywała wówczas uchwała nr 263 Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1982 r. w sprawie podnoszenia kwalifikacji pracowników uspołecznionych zakładów pracy oraz świadczeń przysługujących tym pracownikom (M.P. z 1983 r. Nr 1, poz. 6 ze zm.), która postanawiała, że jej przepisy stosuje się do uspołecznionych zakładów pracy i pracowników tych zakładów podnoszących kwalifikacje w formach szkolnych i pozaszkolnych (§ 1 ust. 1). Jedną z form szkolenia pozaszkolnego były staże zawodowe (§ 2 ust. 1 pkt 2). Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mogło się odbywać na podstawie skierowania wydanego przez zakład pracy lub bez skierowania (§ 9 uchwały). Powyższe rozróżnienie miało taki skutek, że pracownikom, którym wydano skierowanie w celu podnoszenia kwalifikacji, przysługiwał między innymi zwrot kosztów przejazdów, zakwaterowania i wyżywienia na zasadach obowiązujących przy podróżach służbowych na obszarze kraju, o ile podnoszenie kwalifikacji odbywało się poza miejscowością zamieszkania pracownika (§ 12 ust. 1 pkt 2 uchwały). Natomiast co do pracowników podnoszących kwalifikacje bez skierowania, pracodawca nie miał obowiązku, lecz mógł pokryć w części koszty związane z podnoszeniem kwalifikacji. Pozwany Zespół Opieki Zdrowotnej, chociaż nie wystawił powodowi formalnego skierowania na staż specjalizacyjny i nie zawarł na piśmie umowy określającej wzajemne prawa i obowiązki swoje oraz powoda (§ 10 ust. 2 i 3 uchwały), zwracał mu koszty przejazdów, zakwaterowania i wyżywienia ponoszone w związku z odbywaniem stażu specjalizacyjnego. Postępowanie to nie naruszało § 1 ust. 2 uchwały, przewidującego, że jej przepisów nie stosuje się między innymi do pracowników podstawowej działalności służby zdrowia, objętych specjalistycznym medycznym szkoleniem, doksztalcaniem i doskonaleniem zawodowym, prowadzo-

nym przez resort zdrowia i opieki społecznej. Wskazany przepis w swej końcowej części zastrzegł bowiem, że niestosowanie uchwały nr 263 wobec pracowników podstawowej działalności służby zdrowia odbywa się tylko „w zakresie unormowanym odrębnie w przepisach dotyczących podnoszenia kwalifikacji” przez tych pracowników. Tymczasem przepis § 24 zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 1 lutego 1983 r. w sprawie specjalizacji lekarzy, lekarzy dentystów, magistrów farmacji oraz innych pracowników z wyższym wykształceniem zatrudnionych w służbie zdrowia i opiece społecznej (Dz.Urz. MZiOS Nr 3, poz. 19 ze zm.) uregulował jedynie sprawę zwrotu kosztów wyjazdu lekarza na egzamin końcowy, traktując ten wyjazd jako delegację służbową. W tej zatem kwestii trafny jest pogląd skarżącego, że zwrot kosztów przejazdów, zakwaterowania i wyżywienia na zasadach obowiązujących przy podróżach służbowych na terenie kraju miał oparcie w przepisach, a nie był tylko sprawą „zwyczajowej praktyki”.

W dniu 13 listopada 1993 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych (Dz.U. Nr 103, poz. 472 ze zm.), które spowodowało utratę mocy obowiązującej uchwały nr 263 z dnia 23 grudnia 1983 r., a w § 26 postanowiło zarządem, że pracownicy korzystający ze świadczeń na dotychczas obowiązujących zasadach zachowują je do czasu ukończenia nauki, chyba że przepisy rozporządzenia przewidują świadczenia korzystniejsze. W związku z tym powód nadal otrzymywał zwrot związanych ze specjalizacją kosztów przejazdów, zakwaterowania i wyżywienia według zasad obowiązujących przy rozliczaniu delegacji służbowych.

Wymienione rozporządzenie wyraźnie rozgraniczyło kształcenie w formach szkolnych od kształcenia, doksztalcania i doskonalenia w formach pozaszkolnych, przewidując dla każdej z tych form odmienne uregulowanie prawne. Gdy chodzi o kształcenie, doksztalcanie i doskonalenie pozaszkolne, to podstawowe znaczenie z punktu widzenia przedmiotowej sprawy ma § 9 ust. 1 rozporządzenia, który postanawia, że pracownikowi podnoszącemu kwalifikacje w formach pozaszkolnych na podstawie skierowania zakładu pracy przysługuje zwrot kosztów uczestnictwa, w tym zakwaterowania, wyżywienia i przejazdu, a także urlop szkoleniowy na udział w zajęciach obowiązkowych oraz zwolnienie z części dnia pracy na zasadach przewidzianych w tym przepisie, jeżeli umowa między pracownikiem i pracodawcą nie stanowi inaczej. Jak z powyższego przepisu wynika, pierwszeństwo w ukształtowaniu warun-

ków odbywania doskonalenia zawodowego, w tym także stażu specjalizacyjnego, dał pracodawca umowie między pracownikiem a zakładem pracy. Dopiero w razie braku takiej umowy wchodziłyby w rachubę warunki określone w rozporządzeniu.

Nie wzbudza zastrzeżeń pogląd Sądu Okręgowego, że na podstawie tego przepisu strony mogły inaczej, a więc także mniej korzystnie dla powoda, ukształtować zasady ponoszenia przez pracodawcę kosztów wynikających z odbywania przez niego stażu specjalizacyjnego. Wbrew poglądowi skarżącego, nie stanowi przeszkody po temu art. 18 § 1 KP, przewidujący, że postanowienia umów o pracę oraz innych aktów, na których podstawie powstaje stosunek pracy, nie mogą być mniej korzystne dla pracownika niż przepisy prawa pracy. Przepis ten normuje bowiem wzajemny stosunek między postanowieniami indywidualnej umowy o pracę, a przepisami prawa pracy w rozumieniu art. 9 KP, nie dotyczy zaś wszelkich postanowień umowy o pracę i wszelkich stosunków prawnych, jakie mogą powstać między pracownikiem i pracodawcą – obok stosunku pracy lub w związku ze stosunkiem pracy.

W tej kwestii należy zwrócić uwagę na to, że uchwała nr 263 Rady Ministrów została wydana na podstawie art. 27 ust. 3 ustawy z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania (Dz.U. Nr 32, poz. 160 ze zm.). Przepis art. 27 ust. 1 tej ustawy stanowił, że Państwo stwarza warunki umożliwiające kształcenie i dokształcanie pracujących, zaś art. 27 ust. 3 ustawy przewidywał jedynie uprawnienie dla Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej do ustalenia systemu podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego pracujących oraz sposobu i terminu jego realizacji. Natomiast rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. zostało wydane na podstawie art. 103 KP, który stanowi, że w zakresie i na warunkach ustalonych przez wymienione organy w drodze rozporządzenia „pracodawca ułatwia pracownikom podnoszenie kwalifikacji zawodowych”. Z założeń przyjętych przez ustawodawcę nie wynika więc, że umożliwienie pracownikom podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego, rozumianego jako kształcenie w szkołach dla dorosłych i w szkołach wyższych oraz jako kształcenie, doksztalcanie, a także doskonalenie w formach pozaszkolnych, jest obowiązkiem pracodawcy oraz że obowiązek ten może być przez pracownika egzekwowany. Tym bardziej więc nie może być egzekwowane wydanie przez pracodawcę skierowania na podjęcie kształcenia, doksztalcania lub doskonalenia w określonej formie, np. studium podyplomowego, stażu specjalizacyjnego, kursu itp. Jeżeli jednak doszło do wydania pracownikowi

skierowania mającego na celu podniesienie przez niego kwalifikacji zawodowych, to po stronie pracodawcy powstają określone w przepisach obowiązki wobec pracownika, w tym właśnie zwrot kosztów przejazdów, zakwaterowania i wyżywienia, udzielenie urlopu szkoleniowego na udział w obowiązkowych zajęciach i inne, które mogą być wymuszone w drodze postępowania sądowego. Nie oznacza to jednak, że obowiązki te – i odpowiadające im uprawnienia pracownika – stały się obligatoryjnym składnikiem umowy o pracę, którego treść nie może być przez strony uregulowana nawet mniej korzystnie niż przewidują to odpowiednie przepisy, a to ze względu na zasadę wyrażoną w art. 18 § 1 KP. Taką też intencję prawodawcy należy dostrzec w sformułowaniu § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r., zwłaszcza porównując treść tego przepisu z przepisem § 10 uchwały nr 263 Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1982 r., która straciła moc właśnie wskutek wejścia w życie wskazanego rozporządzenia. Otóż § 10 uchwały nr 263, przewidujący zawarcie umowy określającej wzajemne prawa i obowiązki zakładu pracy i pracownika przed wydaniem pracownikowi skierowania, stanowił, że ze strony zakładu pracy treścią tej umowy ma być przyznanie pracownikowi „świadczeń przewidzianych w (...) uchwale”. Tymczasem § 9 ust. 1 rozporządzenia z dnia 12 października 1993 r. nie zawiera takiego postanowienia, stwierdzając, że pracownikowi podnoszącemu kwalifikacje zawodowe w formach pozaszkolnych na podstawie skierowania zakładu pracy przysługuje zwrot kosztów uczestnictwa (w tym zakwaterowania, wyżywienia i przejazdu) oraz urlop szkoleniowy i zwolnienie z części dnia pracy – o ile umowa zawarta między pracownikiem i zakładem pracy nie stanowi inaczej.

Podsumowując dotychczasowe rozważania należy zatem wyrazić zapatrywanie, że przepis § 26 rozporządzenia z dnia 12 października 1993 r., zapewniający pracownikom korzystającym ze świadczeń przed wejściem w życie rozporządzenia zachowanie uprawnień do świadczeń „na dotychczas obowiązujących zasadach”, stanowi dla pracownika zabezpieczenie przed jednostronną zmianą jego sytuacji przez pracodawcę. Przepis ten nie stanowił wszakże przeszkody do ustalenia innych, nawet mniej korzystnych warunków związanych z podnoszeniem przez pracownika kwalifikacji zawodowych w drodze porozumienia stron (umowy), tym bardziej wtedy, gdy było to uzasadnione ważnymi przyczynami.

Z dokonanych w sprawie ustaleń, które są wiążące dla Sądu Najwyższego (z omówionych wcześniej względów), wynika, że pracodawca, przymuszony swoją

trudną sytuacją finansową i faktem odbywania w 1995 r. specjalizacji przez 40 lekarzy, nie mógł ponieść wszystkich kosztów związanych z ich uczestnictwem w zajęciach stażowych poza miejscem zamieszkania. Dlatego właśnie przedstawił najpierw delegatom do Okręgowej Izby Lekarskiej w L., a następnie samym lekarzom odbywającym staże specjalizacyjne, ustną ofertę zmiany dotychczasowych zasad rozliczania kosztów uczestnictwa w zajęciach stażowych przez ich ograniczenie do kosztów przejazdów, natomiast w sposób formalny ujął te zasady w piśmie z dnia 28 czerwca 1995 r. Z ustaleń w sprawie wynika również, że „indywidualnie każdy lekarz – w tym również powód – spotkał się z tą ofertą najpierw w formie ustnej, a następnie w formie nadruku na delegacji, z którego wynikało, że pracodawca nie będzie zwracał kosztów wyżywienia i zakwaterowania”. Powód zaakceptował powyższe warunki, przedstawiając do rozliczenia „polecenia wyjazdu służbowego”, zawierające oświadczenie o rezygnacji ze zwrotu kosztów wyżywienia i zakwaterowania, i przyjmując należność odpowiadającą tylko poniesionym kosztom podróży. W świetle powyższych ustaleń faktycznych istniały podstawy do wniosku, że doszło w sposób dorozumiany do ustalenia warunków odbywania przez powoda stażu specjalizacyjnego, chociaż nie została sporządzona umowa na piśmie. Warunki te nie objęły zwrotu kosztów wyżywienia i zakwaterowania podczas uczestnictwa w kursach specjalizacyjnych. Powyższe zagadnienie przedstawił wyczerpująco od strony faktycznej i prawnej zwłaszcza Sąd Rejonowy, który omówił także sprawę znaczenia, jakie należało nadać praktyce wystawiania „poleceń wyjazdu służbowego” lekarzom odbywającym specjalizację. Stanowisko Sądu Rejonowego podzielił Sąd Okręgowy.

Z przedstawionych względów nie mógł odnieść skutku podniesiony w kasacji zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego wskutek pominięcia § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 1 ust. 2 pkt 1 uchwały nr 263 Rady Ministrów oraz niezastosowania § 26 rozporządzenia z dnia 12 października 1993 r. W świetle bowiem ustalenia, że strony w sposób dorozumiany określiły świadczenia należne skarżącemu z tytułu wyjazdów na zajęcia związane ze specjalizacją, ograniczając je – z powodu konieczności ekonomicznej – do zwrotu kosztów podróży, nie mogło dojść do naruszenia przepisów przewidujących jeszcze inne świadczenia. Gdy zaś chodzi o twierdzenie powoda, że składane przez niego częściowe rozliczenia nie oznaczały jego woli (lub zamiaru) zrezygnowania z przysługujących mu uprawnień do zwrotu pełnych kosztów uczestnictwa w zajęciach specjalizacyjnych oraz że żaden dowód nie potwierdził, iż doszło między stronami do umowy ustnej ograniczającej zwrot tych kosztów, to

należy zwrócić uwagę na okoliczność, że ustalenia Sądów obu instancji są w tej kwestii inne. Skarżący zaś nie zakwestionował ich w sposób wymagany art. 393³ w związku z art. 393¹ pkt 2 KPC.

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy orzekł o oddaleniu kasacji (art. 393¹² KPC).

=====